

BETÆNKNING

1. BETÆNKNING

AFGIVET AF
DEN AF KIRKEMINISTERIET DEN 27. MAJ 1964
NEDSATTE KOMMISSION

BETÆNKNING NR. 411

1966

Indledning

Under henvisning til den betydelige ændring af samfundets struktur, som igennem længere tid har fundet sted, har kirkeministeren fundet det rimeligt, at der foretages en undersøgelse af, om folkekirkens organisation fremdeles kan anses for at være i pagt med tiden. Denne undersøgelse overdrog kirkeministeren ved skrivelse af 27. maj 1964 til en kommission, der nedsattes med biskop over Københavns stift W. Westergård Madsen som formand.

Kommissionen fik følgende sammensætning:

Departementschef Aug. Roesen, Kirkeministeriet.

Biskop H. Dons Christensen.

Provst Børge Roesen.

Sognepræst Poul Erik Andersen.

Sognepræst Johs. Bjerrum.

Gårdejer, amtsrådsmedlem Jens Hansen.

Kordegner, byrådsmedlem Verner Jensen.

Forlagskonsulent Johan Brinth.

Domprovst Jørgen Bøgh.

Sognepræst Niels H. Gadegård.

Direktør H. V. Højsgaard.

Forstander, pastor Johs. W. Jacobsen.

Forlagsredaktør, fru L. Harboe Jepsen.

Spejderchef, fru Ruth Kristiansen.

Pastor Viggo Møllerup.

Kontorchef i justitsministeriet Jørgen Nielsen.

Provst Harald Sandbæk.

Valgmenighedspræst Helge Skov.

Pastor Arne Thomsen.

Sognepræst Carl Trock.

Pastor Gurli Vibe Jensen.

Redaktør Jørgen Ginnerup.

Sognepræst Børge Riisgaard.

Sognepræst Henrik Christiansen.

Sognepræst, dr. theol. Svend Lerfeldt.

Forbundssekretær, direktør W. Gravesen.

Landsretssagfører Knud Frederiksen.

Universitetsadjunkt, cand. theol. Per Salomonsen.

Sidstnævnte har tillige sammen med fuldmægtig K. Bagger, Kirkeministeriet, virket som sekretær for kommissionen. Sognepræst Johs. Bjerrum er siden udtrådt af kommissionen.

Kommissionen har i overensstemmelse med kommissoriet påbegyndt en gennemgang af de forskellige områder inden for den kirkelige organisation og har nedsat en række underudvalg til at varetage disse undersøgelser. Resultatet af disse vil først kunne fremlægges på et væsentligt senere tidspunkt, og kommissionen har derfor under hensyn hertil fundet det rimeligt allerede ved nærværende betænkning at fremkomme med forslag til en lov om ændring i menighedsrådsloven, hvorved tilsigtes at åbne mulighed for en udvidelse af menighedsrådenes økonomiske kompetence og for i særlige tilfælde at etablere forsøgsordninger, som kommissionen måtte finde det hensigtsmæssigt at foreslå for at tilvejebringe erfaringer til brug for kommissionens arbejde.

1

Ved lov af 12. april 1949 om ændring i menighedsrådsloven gaves der ved en tilføjelse til lovens § 13 hjemmel for menighedsrådene til årligt at anvende et beløb på indtil 500 kr. til stedlige kirkelige formål udover de udgifter, som med hjemmel i den kirkelige lovgivning iøvrigt kunne afholdes. Dette såkaldte rådighedsbeløb er siden forhøjet ved lov af 29. april 1955 og lov af 15. april 1964, således at beløbet i dag andrager 2000 kr. Hvor forholdene taler for det, kan beløbet dog forhøjes til 5000 kr., og under ganske særlige forhold kan kirkeministeren godkende, at der anvendes større beløb. Beløbets størrelse skal i det enkelte tilfælde godkendes i forbindelse med stadfæstelsen af vedkommende kasses overslag, og det iagttages, at det budgetterede beløb står i passende for-

hold til de særlige omstændigheder i hvert enkelt tilfælde, herunder også befolkningens størrelse, den stedlige økonomi og betydningen af de formål, hvortil beløbet agtes anvendt.

Beløbet kan anvendes til stedlige kirkelige formål og til formål, som vedrører stiftet som helhed. Om forståelsen af udtrykket »stedlige kirkelige formål« er der af ministeriet givet nærmere vejledning i cirkulære af 7. maj 1949 (bilag 1) og 30. marts 1950 (bilag 2). I disse cirkulærer såvel som i ministeriel praksis er det fastslået, at udgifter til det såkaldte frivillige kirkelige arbejde såsom tilskud til F. D. F., spejderbevægelsen, ungdomsafdelinger inden for K. F. U. M. og K. F. U. K., sammenkomster for gamle og søndagsskoler ikke vil kunne afholdes af det omhandlede rådighedsbeløb, hvorimod dette skal finde anvendelse til opgaver, som det er nærliggende, at præsten og menighedsrådet som bestyrelse af kirken i forening søger gennemført, og som går ud på at samle sognets beboere om kirkens gudstjenester m. m.

Med hensyn til anvendelse af summen til formål, der vedrører stiftet som helhed, er der ikke givet nærmere anvisning af ministeriet. Tilskud af denne art har i almindelighed indskrænket sig til bidrag til en stiftsfond, som er etableret i de enkelte stifter.

11

Indvendingerne imod den nugældende bestemmelse og dennes fortolkning retter sig såvel imod rådighedsbeløbets størrelse som dets anvendelsesmulighed, idet såvel det begrænsede beløb som de for dets anvendelse afstukne rammer ikke giver menighedsrådene den fornødne mulighed for at skabe interesse for folkekirken og bidrage til en folkekirkelig vækst. Beløbet vil således hovedsagelig gå til udgivelse af kirkeblad, etablering af kirkebil for ældre og lignende formål. De i de senere årtier stedfundne forskydninger i samfundsstrukturen har medført, at de gamle sognefællesskaber omkring kirkerne i byerne er i opløsning. Tendenser i denne retning spores også på landet, bl. a. som følge af øget mekanisering, massemedierne og bedre samfærdselsmidler. Konsekvenserne af denne udvikling er taget af skolevæsenet og giver sig tillige udtryk i de stedfindende kommune-

sammenlægninger. Denne udvikling har selvstændigt en betydelig indvirkning på kirkens placering i samfundet og har gjort det magtpåliggende for kirken at udvise et initiativ for at finde nye veje til at befordre oplysning om det kristne budskab ud til sognets beboere. Det må anses for en naturlig opgave for menighedsrådene, der lokalt er ansvarlige for folkekirkens tarv, og som nøje kender de lokale forhold og de midler, der derfor i så henseende må anses for hensigtsmæssige, at varetage dette initiativ. Dette indebærer imidlertid en grundlæggende ændring af den nugældende bestemmelse om menighedsrådets anvendelse af kirkelige ligningsmidler til stedlige kirkelige formål.

Kommissionen stiller derfor forslag om en ændring af lovbestemmelsen, som det fremgår af det som bilag 4 vedlagte udkast til lovforslag. Idet man iøvrigt henviser til bemærkningerne, som ledsager dette udkast, skal man yderligere bemærke følgende:

Kommissionen har overvejet de forskellige muligheder for en forhøjelse af rådighedsbeløbet; dette kunne ske ved forhøjelse af det i loven nu angivne beløb eller ved fastsættelse af summen til en bestemt promise af ligningsgrundbeløbet eller et bestemt beløb f. eks. 5 kr. pr. medlem af folkekirken i sognet. Man har endvidere overvejet en kombination af disse muligheder. Imidlertid har man - da forholdene de enkelte steder udviser så store forskelligheder - afstået fra at stille forslag om en sådan begrænsning af rådighedsbeløbet i loven, men man vil finde det rimeligt, om der administrativt blev fastsat en generel begrænsning af rådighedsbeløbet, der kun skulle kunne fraviges af kirkeministeren, når særligt motiverede omstændigheder gør sig gældende. Kommissionen har i sine overvejelser i så henseende også taget i betragtning, at der i store kommuner med adskillige kirkesogne er behov for en koordinering af den kirkelige budgetlægning, idet de kirkelige udgifter som regel ved fællesligning pålignes samtlige kommunens beboere.

Med hensyn til de opgaver, der bør kunne varetages over den kirkelige ligning, har kommissionen overvejet, om man ikke i det hele - under hensyn til menighedsrådenes demokratiske sammensætning - burde overlade til rådene selv at træffe bestemmelse om,

hvad der måtte anses for det enkelte sted at være en kirkelig opgave. Imidlertid vil et så vidtgående skridt være et afgørende brud med et på gode reale grunde hvilende, hidtidigt princip for lovgivning om menighedsrådenes økonomiske beføjelser, at det ikke vil komme på tale. Da de kirkelige opgaver, som menighedsrådet må have mulighed for at varetage, vil være vekslende fra sted til sted og fra tid til tid, har man anset det for udelukket i lovgivningen nærmere at specificere de opgaver, som rådet skal kunne varetage eller yde tilskud til. Man har derfor foreslået, at det overlades til kirkeministeren i et cirkulære at give nærmere bestemmelse herom i samråd med Landsforeningen af menighedsrådsmedlemmer.

Hvad angår den kirkelige diakoni, har man ikke ment at burde foreslå, at der generelt åbnes adgang til en støtte heraf gennem kirkelige ligningsmidler. Dels vil dette i et vist omfang næppe være foreneligt med sociallovgivningens forudsætninger, og dels er kommissionens overvejelser med hensyn til den kirkelige diakonis stilling ikke så vidt

fremskredne, at man på indeværende tidspunkt vil kunne fremkomme med forslag til en afgrænsning af den støtte, der i givet fald burde kunne ydes af ligningsmidlerne.

Kommissionen har i det hele anset det for naturligt at foreslå grænserne for de kirkelige opgaver, som skal kunne varetages over den kirkelige ligning i medfør af den heromhandlede bestemmelse, trukket ret snævert, således som det fremgår af lovforslagets bemærkninger, idet man må finde det ønskeligt, at yderligere udvidelse af rammerne gradvist finder sted, efterhånden som behovene herfor gør sig gældende. Megen vægt må man lægge på den mulighed, forslaget giver, for i særlige tilfælde at etablere forsøgsordninger.

Et medlem (Aug. Roesen) har ikke ønsket at stemme for forslaget, som han ikke fandt tilstrækkelig gennemdrøftet.

Et mindretal (Børge Roesen, Helge Skov, H. Dons Christensen og Carl Trock) har ikke ønsket at stemme for forslaget og har motiveret dette i særudtalelser, der er optaget som bilag 5—8.

København, den 13. januar 1966.

W. Westergård Madsen
(formand)

Børge Roesen
Verner Jensen
Niels H. Gadegård
L. Harboe Jepsen
Jørgen Nielsen
Arne Thomsen
Jørgen Ginnerup
Svend Lerfeldt
Per Salomonsen
(sekretær)

Aug. Roesen
Poul Erik Andersen
Johan Brinth
H. V. Højsgaard
Ruth Kristiansen
Harald Sandbæk
Carl Trock
Børge Riisgaard
W. Gravesen

H. Dons Christensen
Jens Hansen
Jørgen Bøgh
Johs. W. Jacobsen
Viggo Møllerup
Helge Skov
Gurli Vibe Jensen
Henrik Christiansen
Knud Frederiksen

K. Bagger
(sekretær)

Cirkulære til biskopperne angående ændringer i lov om menighedsråd af 30. juni 1922

Ved lov nr. 207 af 12. april 1949 er der foretaget forskellige ændringer i lov om menighedsråd af 30. juni 1922, hvorhos kirkeministeren er bemyndiget til at optrykke menighedsrådsloven med de ændringer, som er sket ved fornævnte lov af 12. april 1949. På grundlag heraf er vedlagte bekendtgørelse af 7. maj 1949 udstedt.

Ministeriet skal i nærværende cirkulære henlede opmærksomheden på de mest betydende af de i menighedsrådsloven foretagne ændringer.

5. Ligning til menighedsråds-kassen.

Den i den hidtidige menighedsrådslovs § 13, stk. 1, hjemlede adgang til forskudsvis udredelse gennem kommunekassen af beløb til dækning af menighedsrådenes udgifter er bortfaldet, idet beløbene kan dækkes ved den almindelige ligning til menighedsråds-kassen, jfr. § 50, stk. 3, nr. 6, i lov nr. 418 af 12. juli 1946. I København og på Frederiksberg dækkes menighedsrådsudgifterne af den kirkelige ligning i hver af kommunerne.

I § 13, stk. 2, er tilføjet en ny bestemmelse, hvorefter et menighedsråd er bemyndiget til årligt at anvende et beløb af indtil 500 kr. til stedlige, kirkelige formål. Beløbets størrelse skal dog i det enkelte tilfælde godkendes i forbindelse med stadfæstelsen af vedkommende kasses overslag.

Ministeriet finder anledning til at gøre nogle bemærkninger om retningslinierne for anvendelsen af lige nævnte bestemmelse i § 13, stk. 2, der må ses i sammenhæng med den almindelige hjemmel, der er givet i stk. 1 til at afholde »andre udgifter, som det rådet påhvillende hverv medfører«. Ministeriet har flere gange udtalt, at det ikke er muligt at give en udtømmende opregning af, hvilke udgifter der falder ind under denne alminde-

lige beføjelse, da det drejer sig om et område, hvor der må træffes enkeltafgørelser af meget forskellig art, og hvor den endelige afgørelse i høj grad beror på et skøn over samtlige foreliggende omstændigheder.

Ministeriet har dog hidtil fulgt et par almindelige retningslinier. Man har således fastholdt, at udgifter til det frivillige menighedsarbejde ikke kan dækkes af de kirkelige ligningsmidler, og denne regel vil det formentlig være nødvendigt at fastholde også i fremtiden, da man ellers vil komme ud for udgifter af ganske uberegneligt omfang. Endvidere har ministeriet ved sine afgørelser i høj grad lagt vægt på, at de lokale kirkelige udgifter i det hele begrænses så meget som muligt, og dette hensyn vil det sikkert vise sig nødvendigt at understrege endnu stærkere i fremtiden. Det kan i denne forbindelse anføres, at de foreliggende statistiske oplysninger allerede nu udviser en meget betydelig stigning i de lokale kirkelige udgifter i tiden efter gennemførelsen af de kirkelige lønningslove af 12. juli 1946.

Når det i § 13, stk. 2, er fastsat, at det eventuelle årlige beløb på indtil 500 kr. til stedlige, kirkelige formål i det enkelte tilfælde skal godkendes af provstiudvalget - for købstædernes vedkommende stiftsøvrigheden - må den approberende myndighed ved fastsættelse af beløbet nøje overveje, hvad der kan anses for passende og forsvarligt under hensyn til de lokale forhold, derunder i særdeleshed sognets størrelse, således at maksimumsbeløbet 500 kr. kun godkendes i de større sogne.

Beløbet skal efter loven anvendes til »stedlige, kirkelige formål«. Det følger heraf, at visse udgifter, som man tidligere har nægtet afholdt af den kirkelige ligning, fremtidig kan tillades under forudsætning af, at de tjener lokale, kirkelige formål, f. eks. til befor-

dring af gamle og svage til gudstjeneste i sogne med meget store afstande, tilskud til sognets kirkeblad og lignende.

Sluttelig bemærkes, at et menighedsråd, når det er tvivl underkastet, hvorvidt en udgift kan afholdes i henhold til den nye be-

stemmelse, bør rette forespørgsel herom til kirkens overtilsyn, der eventuelt vil kunne forelægge sagen for ministeriet, da det vil være af betydning, at en ensartet praksis så vidt muligt følges på det heromhandlede område.

Kirkeministeriet, den 7. maj 1949.

Frede Nielsen.

Louis Petersen.

Cirkulære til overtilsynene for kirkerne i København og på Frederiksberg
om afholdelse af udgifterne gennem menighedsråds-kassen

Ministeriet finder anledning til påny at henvende opmærksomheden på, at der i lovens § 13, stk. 2, er tilføjet en ny bestemmelse, hvorefter et menighedsråd er bemyndiget til årlig at anvende et beløb af indtil 500 kr. til stedlige, kirkelige formål. Beløbets størrelse skal i det enkelte tilfælde godkendes i forbindelse med stadfæstelsen af vedkommende kasses overslag. Som allerede udtalt under punkt 5 i ministeriets cirkulære til biskopperne af 7. maj 1949 må ministeriet fastholde, at det ommeldte beløb ikke vil kunne anvendes som tilskud til dækning af udgifter vedrørende det frivillige menighedsarbejde, idet sådanne udgifter — i overensstemmelse med den af ministeriet hidtil fulgte praksis —

ikke kan dækkes af de kirkelige ligningsmidler. Derimod vil man finde, at beløbet f. eks. kan anvendes som tilskud til sognets kirkeblad, til anskaffelse af publikationer til uddeling ved barnedåb eller konfirmation, bidrag til eventuelt jubilæumsskrift vedrørende kirken eller til lignende formål. Såfremt et menighedsråd er i tvivl om, hvorvidt en udgift herefter kan afholdes i henhold til den nye bestemmelse, bør forespørgsel herom ad tjenstlig vej indsendes til ministeriet, da det vil være af betydning, at en ensartet praksis så vidt muligt følges på det heromhandlede område. - Endnu bemærkes, at det på overslaget må specificeres, til hvilke enkelte kirkelige formål beløbet foreslås anvendt.

Kirkeministeriet, den 30. marts 1950.

P. M. V.

Th. Thomsen.

A. Siersted
Eksp.sekr.

Med kommissionens enstemmige tilslutning af 1. marts 1966 bilægges til yderligere orientering for kirkeministeren universitetsadjunkt Per Salomonsens forelæggelse af lovforslaget på plenarmødet den 13. januar 1966:

Opgaven har været at udarbejde et lovforslag, som midlertidigt udvidede menighedsrådenes *arbejdsområde* og arbejdsmuligheder. Med »midlertidigt« menes ikke, at den pågældende paragraf foreslås tidsbegrænset, men at man har ønsket allerede nu, hvor politiske muligheder skønnedes at foreligge, at lave en mindre ændring i menighedsrådenes beføjelser, mens eventuelt forslag til ændring af menighedsrådenes lovgivning som samlet kompleks må fremkomme senere i kommissionsarbejdet. Grunden til at man allerede nu kommer med dette mindre ændringsforslag, er *dels* at der har været en offentlig debat, som har vist, at tiden var inde til at lægge mere ansvar og myndighed over til de demokratisk valgte menighedsråd, *dels* at en ændring som foreslået vil give mulighed for i særlige tilfælde at financiere de forsøgsordninger, som kommissionen senere måtte foreslå, *dels* at ministeren har fundet det hensigtsmæssigt, såfremt kommissionen kunne fremkomme med et forslag, da at fremsætte dette forslag allerede i indeværende folketingssamling. I så tilfælde vil dette forslag passe godt sammen med de principper, som kirkebyggeriudvalgets betænkning og lovforslag er opbygget efter. Dette lovforslag tænkes også fremsat i denne samling. Ministeren har senere over for mig bekræftet, at hun, såfremt et forslag oversendes fra kommissionen, da vil forelægge det i denne samling.

Menighedsrådenes beføjelser foreslås udvidet, både for så vidt angår det *emneområde*, rådet har mulighed for at bevilge penge til, og for så vidt angår selve *beløbsrammen*. Samtidig har det været vigtigt i dette forslag at *afgrænse* disse videre beføjelser, således at man ikke foruddiskonterer nogen af kommissionens videre principielle overvejelser, især med hensyn til det frivillige kirkearbejdes placering.

Som det fremgår af betænkningen har man hidtidig ifølge menighedsrådslovens § 13, stk. 2 haft hjemmel til at anvende et såkaldt rådighedsbeløb på først 500 kr. og siden (1964) 2.000 kr., under særlige forhold dog 5.000 kr. eller mere. Dette beløb og dets nærmere specificerede anvendelse skulle godkendes af de sædvanlige kirkelige myndigheder i forbindelse med vedkommende rådighedskasses overslag. Det hedder, at beløbet kan anvendes til stedlige, kirkelige formål og til formål, som vedrører stiftet som helhed. En nærmere definition af det hidtidige udtryk stedlige, kirkelige formål har ministeriet søgt at fremkomme med i de cirkulærer, som er bilagt betænkningen. Det fremgår af disse cirkulærer, at man i ret vid udstrækning i begyndelsen har overladt den nærmere definition af udtrykket til menighedsrådenes og de overordnede myndigheders praksis. Det hedder således, at det ikke er muligt at give en udtømmende opregning af, hvilke udgifter der falder ind under beføjelsen, fordi det drejer sig om et område, hvor der må træffes enkelt afgørelser af meget forskellig art, og hvor den endelige afgørelse i høj grad beror på et skøn over samtlige foreliggende omstændigheder. Der gives dog visse afgrænsninger af såvel positiv som negativ art. I betænkningen står der, at det som ministerial praksis er fastslået, at udgifter til det frivillige kirkelige arbejde (FDF, spejderbevægelse, gamlemøder, søndagsskoler etc.) ikke kan afholdes af rådighedsbeløbet. Dette er dog i cirkulæret af 7. maj 1949 udtrykt således, at »denne regel vil det formentlig være nødvendigt at fastholde også i fremtiden, da man ellers vil komme ud for udgifter af ganske uberegneligt omfang«. Der er altså i *cirkulæret* ikke taget hverken endelig eller principiel stilling til tolkningen af den hidtidige paragrafs udtryk: »stedlige, kirkelige formål« som ikke dækkende det frivillige menighedsarbejde; men praksis har udviklet sig således, og begrundelsen for praksis har tilsyneladende hovedsagelig været af økonomisk art. Positivt nævnes i cirkulæret finansiering af for-

anstaltninger, som går ud på at samle sognets beboere om kirkens gudstjeneste, og i Roesens Kirkeret forsøges en nærmere definition af dette formål, således at »kirken« tolkes som selve kirkebygningen (s. 119). Det hedder her, at det meget ofte er afgørende, om det formål, som ønskes støttet, er henlagt til selve kirken. F. eks. kan udgifter til kirkespil - forudsat at der i menighedsrådet er enstemmighed derom - og til koncerter afholdes af rådighedssummen, dersom kirken danner ramme, ellers ikke. Beløbet kan endvidere anvendes til indkøb af Det nye Testamente til konfirmanderne, til indkaldelse af fremmede talere, til kirkebil, tilskud til kirkebladet o. 1. Formål, der vedrører stiftet som helhed, er ikke nærmere specificeret. Almindeligvis har der været tale om bidrag til stiftsfonden. I cirkulærerne af 7. 5. 1949 og 30. 3. 1950 har man altså ikke knæsat en bestemt tolkning, men har lagt vægt på, at et menighedsråd, som er i tvivl om, hvorvidt en udgift kan afholdes i henhold til paragraffen, forelægger spørgsmålet for ministeriet, således at en ensartet praksis så vidt muligt kan dannes og sidenhen følges.

Mod denne bestemmelse og mod den praksis, man har fulgt i tolkningen af bestemmelsen, har der som nævnt rejst sig visse indvendinger. Dels har beløbet ofte været for lille til, at menighedsrådene har kunnet opfylde deres formål (at skabe interesse for folkekirken og bidrage til folkekirkelig vækst), dels har man fundet, at udtrykket »stedlige kirkelige formål« har afskåret menighedsrådet fra at støtte formål, som med rimelighed kunne synes at falde indenfor deres arbejdsområde. Der har især været rejst indvendinger mod, at udtrykket kirkelige formål væsentligst skulle have med kirkerummet at gøre. Ændringen i kirkesyn og ændringen i samfundet gør det rimeligt at udvide tolkningen som foreslået i den nye paragraf.

I udvalget har man i og for sig kunnet ønske at lægge en større frihed ud til menighedsrådene end det fremgår af det forelagte forslag. Man oversendte således oprindeligt et sålydende forslag til den lovtekniske arbejdsgruppe: »Udover de i stk. 1 nævnte udgifter skal menighedsrådet være bemyndiget til at anvende et beløb svarende til 5 kr. pr. medlem af folkekirken i menighedsråds kredsen til løsning af kirkelige opgaver i sognet. Me-

nighedsrådet er dog altid berettiget til at ligge indtil 2.000 kr. i dette øjemed. Et menighedsråd er berettiget til med et eller flere andre menighedsråd at indgå aftale om en fælles løsning af lokale kirkelige opgaver. Der kan af beløbet endvidere bidrages til formål, der vedrører stiftet som helhed«, idet man her lagde vægt på, at rådighedsbeløbet skulle kunne anvendes til

- 1) kirkelige opgaver iværksat på menighedsrådets initiativ i sognet eller i samarbejde med andre menighedsråd over et større område,
- 2) tilskud til andres løsning af kirkelige opgaver i sognet, og man udelod af anvendelsesområdet *mere generel* støtte til frivillige kirkelige organisationer og *i det hele taget* støtte til afhjælpning af nød.

Man lagde således vægt på, at der var tale om »kirkelige opgaver«, og præjudicerede derfor *ikke* kommissionens stilling til det arbejdsområde, som varetages af de frivillige kirkelige organisationer, og om dette burde knyttes nærmere til den officielle folkekirke. Såfremt der ikke gaves tilskud til organisationerne som sådan, mente man også, at bruddet med den hidtidige praksis ikke ville være så stærkt, idet det ikke er noget ukendt fænomen, at der ydes tilskud til frivilligt arbejde til et bestemt formål. Man nævnte således statskassens tilskud til D. K. U. (Sydslesvig og Canada) og sømandskirken. Ligeledes nævntes pensionskassen af 1950 som reel støtte til det frivillige arbejde. Også kirkeministerens rådighedsbeløb har kunnet anvendes til frivilligt kirkeligt arbejde, men anvendelsen har netop været afhængig ikke af den ansøgende institution, men af den opgave, som man ønskede støtte **til**.

Mod dette forslag blev anført, at den øvrige lovgivning nøje specificerer menighedsrådenes arbejdsområder, og at en paragraf som den oprindeligt foreslåede derfor brød totalt med lovgivningens principper, og spørgsmålet rejste sig, om det ikke var rimeligt ikke helt at overlade tolkningen af udtrykket kirkelige opgaver til menighedsrådene, men at forsøge en nærmere definition af opgaverne, hvilket til gengæld ville gøre det mindre vigtigt at operere med et maksimum for rådighedsbeløbet.

For at imødegå dette synspunkt drøftede man 2 mulige forholdsregler:

1. At den nye regel blev gjort tidsbegrænset, således at den skulle tages op til revision efter 3 år. Man opgav dog denne tanke, fordi en revideret paragraf, som indskrænkede menighedsrådenes beføjelser efter så kort tid, ville virke uheldig, samt fordi en formel tidsbegrænsning ville afskære menighedsrådene fra at løse opgaver, der krævede regelmæssige tilskud over en længere årrække.
2. At der i et ministerielt cirkulære blev peget på initiativer, som kunne støttes af rådighedsbeløbet, og at man samtidig pålagde menighedsrådene efter hvert regnskabsår at afgive rapport om beløbenes anvendelse og om de forventede virkninger heraf.

I cirkulæret, mente man endvidere, at formålene negativt måtte afgrænses, således at man ikke hjalp enkelte borgere direkte eller indirekte. Afgrænsningen måtte endvidere ske, således at en retningsbetonet forening som sådan ikke kunne støttes, uden at man dog forhindrede støtte til et af menighedsrådet anerkendt arbejde, som blev udført i foreningen. Direkte økonomisk hjælp til borgerne måtte også være udelukket; organisationen af en sådan hjælp derimod ikke. Et særligt afsnit af cirkulæret skulle vies spørgsmålet om kirkens diakoni, således at direkte afhjælpning af nød var udelukket, idet man anså kirken for i sit officielle arbejde såvel som kommunerne at være bundet af sociallovgivningen. Man ville derimod foreslå, at kirken kunne tage bestemte diakonale opgaver op eller give tilskud til løsningen af dem (plejehjem, vuggestuer etc.). Endvidere tænkte man på en forsøgsmæssig sogneråd-giverordning. Det skulle i cirkulæret betones, at man ikke forsøgte at lette forhåndenværende sociale institutioners budget, men at finde nye veje frem i kampen mod åndelig og legemlig nød — alt dette måtte ske i samarbejde med kommunalbestyrelserne og koordineret med social ungdoms- og aftenskolovgivning.

Udgifterne ved det nævnte forslag med en beløbsramme på kr. 5 pr. medlem af folkekirken skønnedes ikke at overstige 15 mill. kr. om året.

Det nævnte forslag blev af udvalget oversendt til den lovtekniske arbejdsgruppe med anmodning om bistand til formulering af et lovforslag i overensstemmelse med de retningslinjer, udvalget havde angivet, og samtidig anmodede udvalget om en redegørelse med hensyn til eventuelt principielle betænkeligheder ved den foreslåede ændring af loven. Den lovtekniske arbejdsgruppe tiltrådte de indvendinger, som udvalget selv havde drøftet, og mente, at disse indvendinger (at udvidelsen af rådighedsbeløbet var så betydelig, at det blev illusorisk at tale om et »rådighedsbeløb«, og at de nye beføjelser for menighedsrådene burde formuleres på linje med de beføjelser, menighedsrådene har allerede nu) lovteknisk var så vigtige, at de *måske* burde have betydning for lovforslagets formulering. Til udvalgets overvejelse foreslog gruppen derfor den nu for kommissionen foreliggende formulering. I dette forslag var der ikke fastsat nogen begrænsning til et bestemt beløb, men man mente ikke, at der ville være noget til hinder for administrativt at gennemføre en maksimering af udgifterne. Gruppen afviste derimod at udtale sig om de principielle konsekvenser af den foreslåede bestemmelse, fordi det ikke kunne afgøres, hvor vidtgående konsekvenserne ville være før der forelå en nærmere præcisering af, hvorledes »kirkelige opgaver« skulle forstås. Gruppen nøjedes med at bemærke, at en ganske fri forståelse af udtrykket ville være i afgørende strid med principperne i hele den kirkelige lovgivning.

I endnu et møde erklærede udvalget sig enig med den lovtekniske arbejdsgruppe om betænkelighederne ved *i for vid udstrækning* at overlade tolkning af »kirkelige opgaver« til de lokale menighedsråd, og udvalgets seneste overvejelser er stort set udtrykt i det foreliggende udkast til betænkning, forslag til ændring af § 13, stk. 2 og bemærkninger til lovforslaget. Man har altså erklæret sig enig med gruppen om, at den første formulering var et for stærkt brud på de hidtidige lovgivningsprincipper, men mener til gengæld, at man ikke i *lovgivningen* eller i cirkulæret helt udtømmende kan definere de opgaver, der falder under paragraffen, fordi de kirkelige opgaver adskiller sig væsentligt fra sted til sted. En nærmere både positiv og negativ afgrænsning bør efter udvalgets me-

ning finde sted i et kirkeministerielt cirkulære, hvortil kommissionen senere kan give forslag. I dette cirkulære kunne man tænke sig en noget klarere definition af opgaverne end i de tidligere nævnte cirkulærer, men man har også ønsket, at dette cirkulære kunne ændres, således at senere forslag fra kommissionen indenfor det diakonale område kan gennemføres som forsøgsordninger.

I selve lovforslaget er der som sagt ingen maksimumsgrænse for udgifterne, men man bør nok, indtil der er opnået en hel klar praksis, administrativt fastsætte en grænse til f. eks. 5 kr. årlig pr. medlem af folkekirken i sognet, idet kirkeministeren dog under særlige omstændigheder kan tillade overskridelse. For ikke at opnå den konsekvens, at menighedsråd i små sogne skal få nedsat deres rådighedsbeløb ved den nye lov, vil man dog have en maksimumsgrænse på mindst 2.000 kr. Det fremgår af lovforslaget, at beløbene og specifikation af deres anvendelse som hidtil skal godkendes af provstiudvalget under hensyn til de »særlige omstændigheder i hvert enkelt tilfælde«.

Interessen vil nu væsentlig samle sig om definitionen »kirkelige opgaver«, og det er givet, at de formål, der hidtil i praksis har været godkendt, stadig er omfattet af lovbestemmelsen. Ordet »opgaver« i stedet for det hidtidige ord »formål« er fra udvalgets side tilsigtet, således at det kun er konkrete kirkelige opgaver på stedet, som kan støttes, og ikke *kirkelige institutioner*. I bemærkningerne til lovforslaget har man ikke tilsigtet en opremsning af opgaver, som vil kunne støttes, henholdsvis ikke støttes, men kun antydning af afgrænsning. En nøjere afgrænsning bør fremkomme i ministeriets cirkulære. Det vil dog herefter være klart, at der ikke kan gives tilskud til en lokal FDF-kreds' *almindelige* arbejde, men nok til en *særlig* arbejdsopgave, der løses af FDF, og som af menighedsrådet skønnes at være af betydning for det kirkelige liv i sognet. Man vil således ikke kunne betale f. eks. telte til FDF-kredsen, men nok f. eks. arbejdsmateriale til en studiekreds over kirkens funktion i samfundet.

Man tilsigter et brud med den hidtidige praksis, således at kirken kan virke først og fremmest oplysende også udenfor kirkerum-

met. Man kan her nævne kirkeblad, tryksager af forskellig art (vejledning i kirkens dåbspraksis, vielsesbrochurer, uddeling af salmebøger og bibles), moderne undervisningsmateriel, herunder materialeanskaffelse, indkøb af båndoptagere, filmapparater, lysbilledeapparater, mangfoldiggørelsesapparater etc., leje af lokale, såfremt lokalet skal bruges til de nævnte oplysende formål (derimod bør der næppe for tiden gives menighedsrådene adgang til at bygge lokaler hertil), honorar til medhjælp for præsten, igen ikke i almindelighed, men til de nævnte formål, tilskud til uddannelse af lægfolk, atter ikke f. eks. til lederopgaver i almindelighed, men til de nævnte oplysende formål, tilskud til eller drift af søndagsskoler både som igangsat af menighedsråd og som selvstændige institutioner, tilskud til eller drift af andre institutioner med kirkeligt oplysningsarbejde som formål, indkaldelse af talere, drift af studiekredse, afholdelse af kurser eller møder for forældre til dåbsbørn, konfirmandforældre, giftelystne etc., støtte til kirkekoncerter, kirkespil etc. også i andre lokaler end kirkens, lønning af personale til børneparkering i gudstjenestetiden, møder for ældre, kirkebil, befordring af konfirmander osv., osv.

Endvidere bør kirkeministeren i cirkulæret åbne mulighed for, hvor »særlig motivering« foreligger, at forsøgsordninger etableres, f. eks. med hensyn til sognerådgivere.

Med udtrykket »særlig motivering« tilsigtes det lokale menighedsråds »*almindelige* motivering« for gennemførelse af diverse forsøgsordninger udelukket. Man henstiller her, at kirkeministeren først giver tilladelse til gennemførelse af forsøgsordninger, når nærmere udarbejdede indstillinger herom foreligger fra Strukturkommissionen, således at man undgår et øjeblikkeligt virvar af lokale forsøgsordninger iværksat på lokalt og måske for uigennemtænkt initiativ.

I cirkulæret bør ordet »lokalt« endvidere tolkes, således at flere menighedsråd får mulighed for sammen at løse en kirkelig opgave. Man kan her tænke på, at menighedsrådene i storkommuner går i samarbejde om løsning af oplysende eller *kommende* diakonale opgaver, at enkelte nabosogne får mulighed for et økonomisk samarbejde (herunder bør man

give mulighed for, at flere sogne f. eks. sammen afholder udgifter til betjening af feriegæster, også selv om afholdelse af disse udgifter ikke egentlig kan siges at være lokale kirkelige formål for »indersognene«).

Det stiftsmæssige samarbejde behøver vist ingen nærmere kommentarer, ud over at det bliver muligt både for stiftsfonden og *i øvrigt* på stiftsbasis at løse opgaver, som der hidtil ikke har været økonomisk basis for. Komende forsøgsordninger efter den nævnte »særlige motivering« kan også tænkes gen-

nemført med stiftet som enhed: F.eks. kan nævnes diverse konsulentordninger.

Sluttelig nævnes det som en selvfølge, at menighedsrådene ikke må bevilge udgifter, der kan afholdes gennem andre myndigheder.

I udvalget anser man det forelagte lovforslag for at give en tilstrækkelig udvidelse af menighedsrådenes kompetence *foreløbig*, og en større udvidelse må afvente dels erfaringer efter denne udvidelse og dels en behandling af menighedsrådslovgivningen som et samlet kompleks.

Forslag til lov om ændring i lov om menighedsråd

I lov nr. 280 af 30. juni 1922 om menighedsråd, jfr. lovbekendtgørelse nr. 167 af 8. juni 1957, som ændret ved lov nr. 117 af 31. marts 1960, lov nr. 59 af 21. februar 1962 og lov nr. 113 af 15. april 1964, foretages følgende ændring:

§ 13, stk. 2, affattes således:

»Udover de i stk. 1 nævnte udgifter skal menighedsrådet være bemyndiget til at anvende beløb til lokale folkekirkelige opgaver samt til formål, der vedrører stiftet som helhed. Beløbets størrelse skal i det enkelte tilfælde godkendes i forbindelse med stadfæstelsen af vedkommende kasses overslag, og det må iagttages, at det ansatte beløb står i passende forhold til de særlige omstændigheder i hvert enkelt tilfælde, herunder også befolkningens størrelse, den stedlige økonomi og betydningen af de formål, hvortil beløbet agtes anvendt. Nærmere regler om disse beløbs størrelse og anvendelse m. v. fastsættes af kirkeministeren«.

Bemærkninger til lovforslaget.

Det foreliggende forslag tilsigter at give menighedsrådene en videre adgang til at varetage løsninger af stedlige kirkelige opgaver, end den i den nuværende lovbestemmelse hjemlede rådighedssum giver mulighed for. Dette foreslås opnået dels gennem ophævelse af den nuværende, ved rådighedssummens maksimum fastsatte grænse for de udgifter, der vil kunne afholdes af denne art, dels gennem fastsættelse af noget ændrede regler for beløbets anvendelse. Det er hensigten, i hvert fald indtil nogen erfaring om bestemmelsens virkemåde indhøstes, administrativt at fastsætte en begrænsning af det beløb, der kan lignedes til dækning af udgifter til de heromhandlede opgaver, til højst 5 kr. årligt pr. medlem af folkekirken i sognet, således at dette beløb kun kan overskrides med kirkeministeriets tilladelse, når særlige omstæn-

digheder gør sig gældende. Dog skal menighedsrådene altid være berettigede til at ligne, hvad den nugældende bestemmelse giver adgang til, nemlig indtil 2.000 kr. årligt. Løvrigt henvises til, at den kirkelige myndighed, som stadfæster kirkekassens (menighedsråds-kassens) overslag - på landet provstiudvalget, i købstæderne stiftsøvrigheden — fortsat i forbindelse med stadfæstelsen skal iagttage, at det ansatte beløb står i passende forhold til de særlige omstændigheder i hvert enkelt tilfælde.

Udtrykket »kirkelige formål« i den nugældende lovbestemmelse har i administrativ praksis været fortolket indskrænkende og væsentligt som foranstaltninger, der tilsigter at samle sognets beboere om kirkens gudstjenester m. m., f. eks. befordring af gamle og svage til gudstjeneste, tilskud til sognets kirkeblad, uddeling af publikationer i forbindelse med dåb og konfirmation, honorar til fremmede talere i kirken og lignende. Derimod har der ikke kunnet ydes tilskud til andet kirkeligt arbejde, hvadenten dette blev ledet af præsten eller af andre.

Da der har vist sig behov for, at menighedsrådene også skal kunne varetage andre formål end hidtil, vil det, når den fortolkning, der hidtil har været lagt til grund, forlades, være nødvendigt at foretage en ny afgrænsning af menighedsrådenes beføjelser i så henseende. En sådan vil formentlig mest hensigtsmæssigt kunne foretages ved ministerielle cirkulærer under hensyn til de skiftende tiders behov. Foreløbig skal bemærkes, at det ved valg af ordet »opgaver« i stedet for »formål« er tilsigtet at betone, at der kun vil kunne ydes tilskud til private foreninger til løsning af konkrete kirkelige opgaver på stedet. Dernæst bemærkes, at udvidelsen af menighedsrådenes beføjelser i første række søger at imødekomme et behov for på tidsvarende måde at videreføre folkekirkens forkyndende og pædagogiske opgave også uden for kirkerummet. Udgifterne hertil vil navn-

lig bestå i omkostninger til tryksager, moderne undervisningsmateriel, lokaleudgifter, tilskud til uddannelse af lægfolk til at varetage en sådan opgave, tilskud til et folkekirkeligt oplysningsarbejde efter menighedsrådets beslutning. Yderligere skal menighedsrådet som hidtil kunne træffe sådanne foranstaltninger, som sigter til at samle sognets beboere til kirkens gudstjenester og arrangementer i kirken. Udover de tidligere nævnte eksempler kan her yderligere nævnes etablering af »børneparkering« i gudstjenestetidene.

Herudover agtes der ved bestemmelsens ændrede affattelse givet mulighed for efter kirkeministerens bestemmelse i hvert enkelt tilfælde i henhold til indstilling fra menighedsrådet, og hvor særlig motivering foreligger for at etablere en forsøgsordning, at yde tilskud til en sådan ordning, f. eks. med hensyn til sognemedhjælpere, til hel eller delvis dækning af udgifterne herved.

Medens menighedsrådenes kompetence med hensyn til rådighedsbeløbets anvendelse har været begrænset til det pågældende sogn - eller stiftet som helhed - er der ved brug af ordet »lokale« også tænkt på at give menighedsrådene mulighed for et samarbejde om løsning af de fornævnte opgaver inden

for en lokal enhed (en by eller storkommune) eller blot med nogle enkelte andre stedlige sogne, der ønsker et sådant samarbejde.

Medens den nuværende anvendelse af rådighedssummen til formål vedrørende stiftet som helhed væsentligst har indskrænket sig til bidrag til stiftsfonden, bør der gives lejlighed til et samarbejde stiftsvis om fornævnte opgaver. Herved tænkes f. eks. på stiftskursus til uddannelse af lægfolk til bistand i kirkens oplysende arbejde. Også i denne forbindelse tænkes åbnet mulighed for etablering af forsøgsordninger af anden art efter kirkeministerens bestemmelse i det enkelte tilfælde.

Sluttelig bemærkes, at det er en selvfølge, at det i det påtænkte ministerielle cirkulære vil blive indskærpet menighedsrådene at være opmærksomme på, om tilskud til de opgaver, som efter det foranstående kan optages, vil kunne opnås andetsteds fra i medfør af eksisterende eller kommende tilskudsordninger, således at tilskud af de kirkelige midler kun ydes, hvor sådan anden mulighed ikke består. Det er ligeledes en selvfølge, at ministeriet om den nærmere udformning af dette cirkulære vil forhandle med landsforeringen af menighedsrådsmedlemmer.

Jeg skal herved forsøge at begrunde skriftligt, hvorfor jeg ikke kunne stemme for det i Strukturkommissionens møde den 13. januar d. å. fremsatte forslag til ændring i menighedsrådslovens § 13, stk. 2.

Først og fremmest er jeg utilpas ved, at et sådant forslag skal hastes igennem kommissionen og sættes til afstemning efter nogle få timers drøftelse på en eftermiddag.

Det viser sig klarere og klarere, at de gældende folkekirkelige love og bestemmelser er vævet ud af eet stykke klæde, og at det derfor er vanskeligt at røre ved et enkelt punkt, uden at det kommer til at berøre principielle synspunkter.

Således også her. De gældende bestemmelser begrænser rådighedsbeløbets anvendelse til visse officielt kirkelige formål. Efter det foreslåede skal kirkeministeriet fastsætte regler for en videre anvendelse af beløb til »forkyndende og pædagogiske opgaver også uden for kirkerummet« (bemærkningerne side 14 nederst).

Hvis det er de såkaldte »frie kirkelige aktiviteter«, der tænkes på, rejser der sig for mig at se 3 alvorlige betænkeligheder.

1. Det bliver i alt væsentligt det af pietismen inspirerede frie kirkelige arbejde, som kommer til at nyde godt af den ændrede ordning og dermed får et mere eller mindre officielt stempel. Ordningen vil med andre ord betyde et skridt i retning af at etablere en slags officiel frikirke inden for folkekirken. Ganske uanset sympatier eller antipatier over for dette arbejde, vil det mere og mere blive disse frie kristelige miljøer, som kommer til at tegne firmaet, idet de ved at blive støttet af ligningsmidler vil få en halvofficiel status. Og derved er man medvirkende til at få gravet nye grøfter mellem dem »indenfor« og dem »udenfor«, som af en eller anden grund ikke har kunnet finde sig til rette i disse miljøer.

2. En del meget væsentlige foretagender, som specielt i et landsogn, hvor der ikke findes vækkelsesgrupper, ville være af værdi - som f. eks. hjælp til gennemførelse af en række folkelige foredrag, Højskoleforening og lignende folkeligt arbejde — vil ikke kunne komme med under de ændrede bestemmelser for tilskud.

3. Hvilken instans vil være i stand til at bedømme, om noget er af tilstrækkeligt kristelig eller kirkelig karat til at kunne nyde godt af de kirkelige ligningsmidler? Opgaven forekommer mig på forhånd umulig, enten det bliver kirkeministeriet, biskoppen, stiftsøvrigheden eller provstiudvalget, der skal fastsætte retningslinierne. I samme øjeblik man forlader de gældende bestemmelser strengt objektive bedømmelsesgrundlag, kommer man derud, hvor »ideologien« spiller ind. Og det vil nødvendigvis gå galt. Som det altid er gået galt, når mennesker har villet sætte sig til dommer over, hvad der er kristeligt og hvad der ikke er det.

Skal de gældende bestemmelser vedrørende rådighedsbeløbet endelig ændres, ser jeg derfor ingen anden udvej end at foreslå, at menighedsrådene stilles helt frit med hensyn til dets anvendelse.

Rådet er valgt af sognets folk, det er penge fra disse mennesker, det administrerer, og det er disse mennesker, det skal stå til ansvar for, hvordan det anvender de midler, der er det betroet.

Misbrug kan formentlig ikke forhindres. Men vil sognets folk betale til disse misbrug, er ulykken vel overskuelig. Og vil de ikke betale, skal der nok komme en vælgerreaktion ved det følgende menighedsrådsvalg.

Hvad begrænsningerne angår bør man nok opretholde den nugældende ordning, hvorefter beløbene anvendes til lokale formål (og vel også stiftsformål), men ikke til at yde støtte til institutioner.

Måske burde det også fastsættes, hvor stort flertal, der kræves i menighedsrådet, for at en bevilling kan vedtages. Måske burde der kræves eenstemmighed. Endvidere bør det vel også drøftes, hvor meget indseende, menighedsrådet skal have med det arbejde, hvortil det bevilger støtte.

Om disse synspunkter kan holde for en nærmere prøvelse, ved jeg ikke. Men det forekommer mig i alt fald, at der i dette spørgsmål ligger så væsentlige principielle synspunkter gemt, at det ikke er forsvarligt at haste en afgørelse igennem.

Svenstrup J. den 20. januar 1966.

Børge Roesen.

Jeg undlader at stemme for flertalsbetænkningen, dels fordi jeg ikke finder dens begrundelser for at ændre menighedsrådsloven *nu* holdbare og dels fordi flertalsbetænkningen for mig at se er præget af en reformiver, der tankeløst bringer den folkekirkelige ordening i fare.

1

1. Når det som begrundelse for, at man fremkommer med lovforslaget nu, fremføres: at kommissionen først på et væsentligt senere tidspunkt vil kunne fremlægge resultaterne af igangværende undersøgelser, og man derfor har »fundet det rimeligt allerede ved nærværende betænkning at fremkomme med forslag til en lov om ændring i menighedsrådsloven, hvorved tilsigtes at åbne mulighed for en presserende udvidelse af menighedsrådenes økonomiske kompetence og for i særlige tilfælde at etablere forsøgsordninger, som kommissionen måtte finde det hensigtsmæssigt at foreslå for at tilvejebringe erfaringer til brug for kommissionens arbejde«, finder jeg den ikke holdbar. Der er for mig at se ingen begrundelse i dette for en udvidelse af menighedsrådenes økonomiske kompetence, som påstås at være presserende. Det vil være højst uheldigt, om man ændrede *loven* for at skabe økonomiske muligheder for, at Strukturkommissionen kan iværksætte sine undersøgelser eller afprøve eventuelle forslag. Hvis der skønnes at være behov for sådanne forsøgsordninger, må man gå den sædvanlige bevillingsvej. Det vil ikke indebære de konsekvenser, som en ændring af menighedsrådsloven gør. Den ændring, som her er foreslået med uholdbar begrundelse, kan komme til at betyde, at folkekirken kastes ud i en forsøgsvirksomhed, som vil være til skade for dens daglige arbejde. Det vil være unødvendigt og uheldigt at udstrække forsøgsvirksomheden til ubegrænset mange sogne.

2. Betænelighederne ved en vidtgående forsøgsvirksomhed styrkes yderligere ved, at kommissionens flertalsbetænkning ikke klart påviser nødvendigheden af en kirkelig strukturændring overhovedet. Der tales om »at finde nye veje til at befordre oplysning om det kristne budskab ud til sognets beboere«, og det hævdes, at ændringen i samfundets struktur »bl. a. som følge af øget mekanisering, massemedierne og bedre samfærdselsmidler« har gjort »det magtpåliggende for kirken at udvise et initiativ«. Men hvorledes den nævnte samfundsudvikling hindrer kirken i at udføre sin funktion, eller om den overhovedet hindrer den deri, er endnu ikke tilstrækkelig undersøgt — eller forholder det sig sådan, at de vanskeligheder kirken efter nogens opfattelse befinder sig i skyldes helt andre årsager? Det er heller ikke tilstrækkeligt klarlagt.

Henvisninger til, at de foretagne ændringer af skolens og kommunernes forhold er konsekvens af den stedfundne strukturforandring, indeholder intet argument for, at en lignende konsekvens bør drages for kirkens vedkommende, da dennes funktion ikke er den samme som skolens eller kommunaladministrationens. Der mangler altså stadig påvisning af, hvorledes det moderne samfunds strukturændring forhindrer folkekirken i at udføre sin funktion, men denne er ikke her foretaget.

Det står i bemærkninger til lovforslaget, at »der har vist sig behov for, at menighedsrådene også skal kunne varetage andre formål end hidtil.« men intet om, hvor de behov har vist sig, hvordan de har vist sig.

11

Der har hidtil været en nogenlunde klar grænse mellem det officielle kirkelige arbejde og det såkaldt frivillige kirkelige arbejde. Det er denne grænse flertalsbetænkningen nu for mig at se gør illusorisk. Men man må gøre

sig klart, at dermed er den udvikling begyndt, som rokker ved selve folkekirkeprincippet, der er »ikke-eksklusivt«, og den hidtidige folkekirke vil da udvikle sig til en slags missionerende frikirke, der med de mange aktiviteter forsøger at »befordre oplysning om det kristne budskab ud til sognets beboere.« Grunden til at jeg ikke stemmer imod forslaget er, at jeg naturligvis ikke har noget imod en ændring af menighedsrådsloven - efter forsvarlig gennemarbejdelse — hvorved loftet over rådighedssummen fjernes; jeg skulle gerne have samtykket heri. Men jeg må på det bestemteste vende mig imod, at man vilkårligt kan flytte bevillingsrammen, som der i selve lovforslaget gives mulighed for det. Hvis den flyttes derud, hvor det foreslås i bemærkninger til lovforslaget, vil det betyde, at man samtidig flytter væk fra den hidtidige folkekirke.

De distinktioner, man i bemærkninger til lovforslaget har foretaget, synes mig værdiløse: man siger »folkekirkelige opgaver« i stedet for som hidtil »kirkelige formål«, for at der ikke uden videre kan ydes tilskud til bestående frivillige organisationer. Denne grænsedragning er illusorisk. Man vil i menighedsrådene stå magtesløse, når der foreligger ansøgninger fra folk, der vil løse opgaver for kirken. De frivillige kirkelige organisationer vil i det omfang, de får overdraget løsningen af »folkekirkelige opgaver«, ikke kunne undgå at fremtræde som eksponent for folkekirken på en for dennes folkelige stilling uheldig måde.

Når det hedder, at »udvidelsen af menighedsrådenes beføjelser i første række søger at imødekomme et behov for på tidssvarende måde at videreføre folkekirkens forkyndende og pædagogiske opgaver«, må jeg protestere. Hvordan kan noget sådant ske uden at »skole og kirke« sammenblandes. Kirken har officielt en pædagogisk opgave: konfirmandundervisningen. Den skoleopgave præsterne måtte ønske at løse herudover kan blandt andet ske inden for de rammer, der er fastsat af undervisningsministeriet.

Folkekirken er den borgerlige lovramme om en række sognemenigheder, og det vil sige, at loven i dette tilfælde må sætte bestemte grænser for, hvad man forstår ved »folkekirkelige opgaver«. Kan man ikke blive enige om, hvad »folkekirkelige opgaver« er,

så man fra kirkens yderfløje kan samtykke i det, må man opgive folkekirkeprincippet. De cirkulærer, som loven i øjeblikket administreres efter, fortolker da også »kirkelige formål« indskrænkende, alt det frivillige kirkelige arbejde udelukkes f. eks., hvad det da også må, hvis vi *alle* skal være enige om, hvad der er »kirkelige formål«.

Hvis man gerne vil bevare folkekirken, må man, når det drejer sig om at bestemme, hvad der er »kirkelige opgaver«, være indstillet på at indskrænke sig til de ting, der er bred og almindelig enighed om. Dette er ikke en udemokratisk indskrænkning, men tværtimod en demokratisk, da den sikrer folkekirkens karakter af »ikke-eksklusiv« institution.

Hvis dette ikke holdes klart, vil »folkekirkelige opgaver« blive det flertallet bestemmer som »folkekirkelige opgaver«. Men demokratiet er ikke flertalsdiktatur. Man må respektere mindretallets frihed - og ikke blot derved, at man skaber særordninger for mindretallet, men derved at loven så vidt som overhovedet muligt formuleres sådan, at den sikrer friheden - både imod et flertalsdiktatur i menighedsrådene og imod et ministerielt diktatur, hvor den siddende kirkeminister gennem cirkulærer giver nærmere bestemmelse om, hvad der kan anses for at være »folkekirkelige opgaver«.

Selv om den nuværende kirkeminister — mod forventning — skulle vise sig villig til at påtage sig dette ansvar at skulle administrere en vagt formuleret lov, må jeg rent principielt vende mig mod, at kirkeministeren får denne urimelig store bemyndigelse (det kan dreje sig om administration af et beløb på 25 millioner kroner — eventuelt mere). Lovens tekst bør være tydeligere. Flertallet i kommissionen har ikke ment det foreneligt med almindelige lovgivningsprincipper helt at overlade dispositionsretten til det enkelte menighedsråd, men derimod ment det i sin orden at udstyre ministeren med så stor bemyndigelse, hvad jeg er imod.

Jeg må i forbindelse med det ovenfor anførte også protestere imod, at flertallet i kommissionen vil overlade til kirkeministeren at give nærmere bestemmelse om lovens administra-

tion »i samråd med Landsforeningen af menighedsrådsmedlemmer«. Det står ganske vist ikke i lovforslaget, men det nævnes som noget helt selvfølgeligt både i flertalsbetænkningen og i bemærkninger til lovforslaget, og det vil sige, at man ønsker at give foreningen af menighedsrådsmedlemmer en faktisk status som forhandlingspartner i denne sag.

En anden ting synes også at pege mod kirkeforfatning: »Medens den nuværende anvendelse af rådighedssummen til formål vedrørende stiftet som helhed væsentligst har indskrænket sig til bidrag til stiftsfonden, bør der gives lejlighed til et samarbejde stiftsvis om fornævnte opgaver. Herved tænkes f. eks. på stiftskursus til uddannelse af lægfolk til bistand i kirkens oplysende arbejde. Også i denne forbindelse tænkes åbnet mulighed for etablering af forsøgsordninger af anden art efter kirkeministerens bestemmelse i det enkelte tilfælde«. Når man giver et råd lov til at bevilge penge til dette og hint i den større helhed, er det ikke mere end ret og rimeligt, at dette råd en dag på god demokratisk vis kommer og kræver ret til også at være medbestemmende om, hvordan pengene skal bruges i stiftssammenhængen — og vi har da næsten uundgåeligt stiftsrådet. Og

når vi først har stiftsrådet, er der måske ikke så langt til det kirkelige landsråd.

Som afsluttende bemærkninger vil jeg fremføre, at jeg ikke har kunnet stemme for forslaget af to grunde til:

1. fordi man foreslår bevillingsrammen udvidet til at kunne omfatte alle de opgaver, man først i kommissionen skal til at drøfte betimeligheden af: undervisningsforanstaltninger, sognemedhjælperordning m. v., og det er dog en underlig foregribende måde at arbejde på. Når bevillingsrammen først er der, skal opgaverne nok tegne sig som uafviselige, hvorfor har man ellers villet placere dem inden for den i bemærkninger til lovforslaget skitserede bevillingsramme?
2. fordi jeg finder, at hele dette vigtige emnekompleks har fået en ganske forhastet og ufuldstændig behandling i kommissionen. Den brede debat, der nok ville være kommet, hvis underudvalgets betækningsforslag var blevet offentliggjort, er blevet udelukket, og forslaget jaget igennem til vedtagelse under tilsidesættelse af det ved kommissionens nedsættelse bebudede offentlighedsprincip med den helt usaglige motivering, at det skulle med i indeværende folketingssamling.

Askov, den 20. januar 1966.

Helge Skov.

Jeg er med flertallet enig i, at menighedsrådenes beføjelser med hensyn til såvel fastsættelse af rådighedsbeløbets størrelse som beløbets anvendelse bør udvides, men finder ikke, at det foreliggende forslag på fyldestgørende måde tager hensyn til menighedsrådenes beskaffenhed af demokratisk valgte repræsentationer for de stedlige menigheder. Jeg har derfor ikke kunnet stemme for forslaget, men foreslår:

1) at den nuværende ordning angående rådighedsbeløbets størrelse og betingelserne for dets anvendelse bibeholdes.

2) at der desforuden gives mulighed for

Ribe, den 21. januar 1966.

udskrivning af et supplerende rådighedsbeløb, hvis størrelse og anvendelse menighedsrådet frit afgør, idet der dog kræves enighed både om beløbets størrelse og dets anvendelse.

ad 1) mindretalsdiktatur modvirkes ved bibeholdelse af den nuværende ordning ved siden af muligheden for den supplerende rådighedsrum.

ad 2) misbrug af den supplerende rådighedssum modvirkes ved krav om enstemmighed ved beslutning om summens størrelse og anvendelse samt ved tanken om »regnskabet dag« (det næste menighedsrådsvalg).

H. Dons Christensen.

Jeg kunne have stemt for forslaget ud fra den betragtning, at det ikke betyder nogen principiel ændring i forholdet mellem kirkens officielle arbejde og frivilligt kirkeligt arbejde, og uanset at de store beløb, som efter forslaget kan anvendes, giver anledning til betænkeligheder i store bysamfund, hvor kontaktforholdet mellem folkekirkens medlemmer og menighedsrådene er vanskeligt, og fælles kirkelig ligning let forflygtiger ansvaret. Forslaget giver nye og nødvendige rammer, men det antydes kun, hvorledes der kan disponeres indenfor rammerne. Jeg må pointere, at

det må vedrøre kommissionen, hvorledes bestemmelserne herom udformes, og det anføres ikke. Derimod nævnes det såvel i betænkningen som i bemærkningerne til forslaget, at bestemmelserne gives i et ministerielt cirkulære i samråd med Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer. Det sidste sted kaldes det noget selvfølgeligt, i så fald var det unødvendigt at anføre det. Derfor må der i den gentagne omtale ligge noget mere end det helt selvfølgelige, hvorfor jeg af disse grunde ikke kan tiltræde flertallets indstilling.

Sønderup pr. Slagelse, den 8. februar 1966.

Carl Trock.

